

Tapatybės raiška skirtingų kultūrų simbolių tatuiruotėse

Miglė Eleonora Černikovaitė

Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultetas, docentė dr.
Vilnius University, Faculty of Communication, Assoc. prof. Dr.
El. paštas eleonora.cernikovaite@kf.vu.lt
<https://orcid.org/0000-0002-8307-3242>

Meda Mitkutė

Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultetas, magistrė
Master of International Communication
El. paštas meda.mitkute@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-9690-3049>

Santrauka. Tapatybės konstravimas ir raiška šiuolaikinės ideologijos, globalizacijos, skaitmenizacijos bei socialinės tikrovės kontekste yra probleminė užduotis moderniaame pasaulyje, kuriame tapatybės kūrimo procesai leidžia susikurti save iš daugybės skirtingų būdų. Šio darbo **problema** – kokios tatuiruotų asmenų tapatybės sąsajos su skirtingų kultūrų simboliais tatuiruotėse? Darbo tikslas – išnagrinėti tatuiruotų asmenų tapatumo aspektus, atsiskleidžiančius įprasminant skirtingų kultūrų simbolius. Darbo uždaviniais siekiama išryškinti būdus, kuriais skirtingų kultūrų simboliai tatuiruotėse yra įtraukiami į tapatybės projektą, remiantis simbolinio kūrybiškumo teorinėmis perspektyvomis. **Metodai.** Darbo tikslui įgyvendinti pasitelkiamas pusiau struktūruoto interviu ir kokybinės analizės metodai. **Rezultatai.** Gauti rezultatai atskleidžia, jog socialinės tapatybės konstravimo ir raiškos procesuose pasitelkiama prasminių ryšių kūryba ir interpretacija, refleksiinė individualizacija, daugiasluoksnis simbolių kodavimas, įtraukiant į tapatybės projektą skirtingų kultūrų elementus, kurie apima simbolinę, filosofinę, dvasinę, meninę ir mitologinę įsisavinimo prizmes; Kito įsiterpimas projektuojant asmens tapatybę virsta socialiniu įtapatinimu, o taktiliniai pojūčiai, rega ir klausla padeda įsivairinti skirtingų kultūrų aspektus per įvairias egzistuojančias gyvenimo artikuliacijas. **Išvados.** Socialinės sąveikos ir socialinės tikrovės skaitmenizacijos kontekste virtuali tapatybė perkeliama į materialias socialinės tapatybės raiškos formas ir per kūną kaip mediją pratešia asmenų tapatybę už technologijų ribų bei jas ištrina.

Pagrindiniai žodžiai: tapatybė; skirtingų kultūrų simboliai; tatuiruotės; kūnas kaip medija; socialinės sąveikos; skaitmenizacija.

Expression of Identity in Tattoos of Symbols of Different Cultures

Abstract. The construction and expression of identity in the context of globalization and digitalisation is a problematic task in the modern world, where the processes of identity self-creation allow oneself to choose from many different options. The problem of this work is the communication of identity of tattooed people through tattoos of symbols of different cultures. The aim of the work is to examine the aspects of the identity communication of tattooed persons. Semi-structured interview and qualitative analysis methods are used to implement the aim and objectives of the work.

Received: 2022-06-11. Accepted: 2023-01-31

Copyright © 2023 Miglė Eleonora Černikovaitė, Meda Mitkutė. Published by Vilnius University Press. This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons Attribution Licence](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

The obtained results reveal that the processes of identity construction and expression use the methods of creation and interpretation of semantic connections, reflexive individualization, multi-layered coding of symbols, incorporating elements of different cultures into the identity project, which include symbolic, philosophical, spiritual, aesthetic and mythological assimilation prisms. The intervention of the *Other* in projecting personal identity becomes the identity insertion, and tactile senses, sight and hearing help to assimilate different cultures through different existing life articulations. In the context of social interaction, virtual identity is transferred into material forms of expression of identity and, with the help of the body as a media, extends identity beyond technology and deletes boundaries between it.

Keywords: identity; symbols of different cultures; tattoos; the body as a medium; social interactions; digitization.

Įvadas

Modernėjantys šiuolaikinio pasaulio socialiniai kontekstai sąlygoja atsakomybę už savo kūno ir tapatybės konstravimą, kai tapatumas tampa įgyjamas, o ne nustatytas ar paveldėtas. Dėl sąmoningo tapatybės pasirinkimo ir (pa)siekimo XXI amžiuje bei dėl normatyvinės tapatumo teorijos aktualu nuolat nagrinėti tapatumo diskursus, raiškos būdus, tapatybės kaip simbolinės konstrukcijos prasmes, kadangi tapatybės ašis tampa prizme, per kurią pastebimi, suvokiami ir nagrinėjami kiti aktualūs šiuolaikinio gyvenimo aspektai (Bauman, 2001).

Tapatumo paieškų aktualumą įtvirtina ir globalizacijos fenomenas. XXI amžiuje gyvename įtinklintame pasaulyje tarp atvirų sienų, sparčiai judančių idėjų, greitos migracijos ir nuolat besiplečiančių ryšių, kai įvairiomis prasmėmis mūsų kūnai, mintys bei įsitikinimai yra transportuojami nepaisant fizinio ir COVID-19 pandemijos kontekste labiau simbolinio atstumo. Globalizacija taip pat pakeitė ir kasdienio gyvenimo praktikas, jų įsisavinimo būdus bei patirtis, kurios apima tiek skaitmenizuotą, tiek juslinį – tiesioginį patyrimą, formuojantį asmens tapatybę. Globaliame pasaulyje tapatybės problemą aštrina ribų tarp virtualaus ir realaus gyvenimo išnykimas, kitaip tariant, įtinklinto pasaulio klestėjimas ir socialinės tikrovės skaitmenizavimas. Išskyla klausimas – koks virtualios tapatybės vaidmuo realiame (reliatyvine prasme) pasaulyje ir materialiai išreikštuose skirtingų kultūrų simboliuose – tatuiruotėse.

Nepaisant mokslinių darbų gausos tapatybės (Bell, 1999; Bauman, 2001; Donskis, 2006; Rapolienė, 2008; Repšienė, 2018; Huang, Kumar & Hu, 2021) ir tatuiruočių (Buss & Hodges, 2017; Demello, 2017; Dedoe, 2021; Rees, 2021; Ojeda et al., 2022) temomis, pasigendama tarpdisciplininio požiūrio į tapatybės tyrinėjimą, sujungiančio abi patirties formas, kurios formuoja asmens tapatumą – tiesioginės juslinės ir skaitmeninės patirties, kartu atkreipiant dėmesį į šiuolaikinius sociokultūrinius kontekstus. Todėl svarbu nagrinėti tapatybę, neatskiriant jos formų viena nuo kitos (pavyzdžiui, suvokiant virtualią tapatybę ne kaip atskirą tapatumą) ir žvelgiant į ją iš tarpdisciplininės perspektyvos.

Daugybę amžių tatuiruotė buvo kaip vizualus būdas įprasminti egzistencinius aspektus ir tam tikrus vaizdinius, pereinančius iš kartos į kartą. Nepaisant to, kad tatuiruotė iki šių dienų išlieka būdu, „kaip būti su kitu“, ir yra glaudžiai susijusi su integracijos klausimu, vis dėlto pastebimi ir akivaizdūs pokyčiai. Pavyzdžiui, daugybę metų didelę svarbą turėjo kolektyvinės tapatybės tatuiruotės (ypač religinės, patriotinės tematikos, pažymint

priklausymą tam tikrai grupei), ritualiniai randai, kurie XXI a. išstumiami ir pakeičiami individualios tapatybės paieškomis bei grožio ir estetikos įtvirtinimu per tataurotas ir simbolius. Tataurotė ne visada buvo siejama su aukštesniu sluoksniu. Priešingai, dažnai tataurotėmis buvo ženklinami žemesni sluoksniai – vergai, nusikaltėliai, gladiatoriai. Šiandien tai labiau mada, saviraiška, individualios tapatybės išraiška. Taip pat iškyla klausimas, kokią vietą tapatybės komunikacijoje per simbolius ir kūną kaip mediją užima technologijos ir virtualus pasaulis?

Todėl svarbu nagrinėti tapatybės komunikaciją per simbolius, kūną ir tataurotas kaip mediją bei iš naujo pergalvoti ir interpretuoti tataurotės kaip medijos prasmes, kadangi jos yra nuolat kintančios. Šios temos nagrinėjimas gali prisidėti prie šiuolaikinės kultūros, pasaulio, individo tapatybės raiškos, formų, turinio, pokyčių suvokimo bei apčiuopti XXI amžiaus tapatumo ypatybes.

Straipsnio tikslas – išnagrinėti tataurotas asmens tapatumo aspektus, atsiskleidžiančius įprasminant skirtingų kultūrų simbolius tataurotėse, remiantis skirtingomis teorinėmis prieigomis. Darbo **objektas** – tataurotų asmenų socialinė tapatybė ir jos sąsajos su skirtingų kultūrų simboliais tataurotėse. Tikslui pasiekti užsibrėžti tokie **uždaviniai**: apibūdinti kūno kaip medijos bei tapatybės konstravimo ir raiškos aspektus; išsiaiškinti unikalios būdus, kuriais skirtingų kultūrų simboliai tataurotėse yra įtraukiami į tapatybės projektą socialinės sąveikos, simbolinio interakcionizmo bei simbolinio kūrybiškumo kontekste; išryškinti probleminius tapatybės konstravimo ir raiškos aspektus, atsiskleidžiančius per kultūrinių simbolių tataurotų prizmę. Tyrimo **metodai**: mokslinės literatūros analizė, kokybinis tyrimas, pusiau struktūruoto interviu ir kokybinės turinio analizės metodas.

Literatūros apžvalga

Tapatybės samprata

Tapatybė¹, kaip socialinės realybės dalis (Švarplys, 2008, p. 91), yra svarbi šiuolaikinio pasaulio suvokimui, nagrinėjama iš įvairių mokslinių disciplinų perspektyvų – psichologijos, sociologijos, antropologijos, istorijos, kultūros studijų, ekonomikos, lyčių studijų, politikos ar filosofijos, kurioje užgimė vienas iš pirmųjų pareiškimų apie tapatybę – „maštau, vadinasi, esu“ (Descartes). Identiteto, kaip daugiadisciplinės koncepcinės nuosavybės (Hammack, 2015), probleminiai klausimai atskleidžiami aktualizuojant šiuolaikinio gyvenimo iššūkius, apimančius temas nuo asmeninės ir kūniškos tapatybės santykio (Noonan, 2019), tapatybės multikultūriniame bei globalizacijos kontekste (Lie, 2017; Sarungu, 2021) iki tapatybės politikos, socialinės inžinerijos bei biopolitikos ar kūno kontrolės iššūkių (Foucault, 1997; Ratuva, Hassan & Compel, 2021), aprėpiančių lytiškumo, aborto, rasizmo ir kitas temas (Brown & Gershon, 2017). Tapatumas tapo įsitvirtinusia samprata,

¹ Šiame darbe tapatybės sąvoka vartojama sinonimiškai žodžiams *tapatumas (-ai)*, *identitetas*. Atkreiptinas dėmesys į sąvokų *tapatybė* (angl. *identity*) ir *savasis Aš* (arba tiesiog *Aš*) (angl. *self*) vartojimą mokslinėje literatūroje: *Aš* siejamas su vidiniu (angl. *interior*) pasauliu, o *tapatybė* apima vidinio ir išorinio (angl. *exterior*) pasaulių ryšį. Vis dėlto abi sąvokos susijusios, kadangi *Aš* išoriniu pasauliu tampa per tapatybės konstravimą (Hammack, 2015), todėl *savasis Aš* suvokiamas kaip tapatybės dalis.

įgalinančia suvokti žmonių ir jų bendruomenių panašumus ir skirtumus, bei yra pagarbos kultūriniam pliuralizmui etikos pagrindas (Hammack, 2015). Neabejotina ir medijų įtaka tapatybės formavimuisi, konstravimui ir transformacijoms bei naujoms jos formoms, kai atsiranda medijuota, kitaip tariant, virtuali tapatybė², kadangi „šiuolaikinės medijos vis labiau veikia mūsų realybės suvokimą ir pasaulį“ (Repšienė, 2018, p. 25).

Nors teorinėse tapatybės sampratose išryškėja tapatybės definicijų skirtumai (Mead, 1934; Giddens, 2000; Ouellette & Gray, 2017; Gstrein & Kochenov, 2020; Bhugra, Mousaoui & Craig, 2022, p. 93–99), vis dėlto galima atrasti ir bendrų taškų: nebaigtinis, tęstinis ir besivystantis tapatumo procesas, vientisumo ir darnos pojūtis, savivoka ir santykis su kitu bei socialinė sąveika. Bendra šių konceptų transformacijų tendencija – perėjimas nuo išskirtinai vidinio, privataus tapatybės aiškinimo į platesnį, apimančią vidinio ir išorinio pasaulių sąveiką, įtraukiant socialines interakcijas. Taigi identitetas esti kaip ašis, aplink kurią apibrėžiami esamojo laiko diskursai (Bauman, 2000), sąlygoti besikeičiančių individo pasirinkimų ir naujų tapatybės raiškos priemonių ir formų. Tapatybės sampratą kaip duotybę moderniam pasauliui nustelbia įgyjamas tapatumas. Aktualizuojama galimybė kurti naujus vaidmenis, neapsiribojant jau apibrėžtais (Saldukaitytė, 2017), todėl *tapatybės paketai* (angl. *identity packages*), kurie dėl darbo, viešosios erdvės, vartojimo, šeimos gyvenimo fragmentacijos ir variacijų gausybės nebėra paruošti (Lait, 2017), praranda svarbą. Juos pakeičia identiteto savikūros procesai, kuriuos apibūdina *refleksinė individualizacija* (Beck & Beck-Gernsheim, 2001), reiškianti, jog tapatumo konstravimas yra užduotis, kurią nuolatos kartojame „bandydami numalšinti biografinius neapibrėžtumus, atsirandančius dėl įtikinamo raginimo pasirinkti save iš daugybės ir greitai besikeičiančių galimybių“ (Beck & Beck-Gernsheim, 2001, p. 15). Be to, tapatumo konstravimas – neatsiejamas nuo kasdienio gyvenimo patirčių.

Kūnas ir simboliai

Kūnas atlieka svarbų vaidmenį palaikant aiškį tapatybę, būdamas savojo *Aš* tarpininku tarp kasdienių sąveikų, praktikų ir veiksmų sistemų (Giddens, 2000, p. 99–129). Brandžios modernybės sąlygomis didėjant kūno reikšmei, jis vis labiau įtraukiamas į refleksyvaus *Aš* projekto kūrimą (Rapolienė, 2008), apimančią išvaizdą, juslingumą ir manieras, bei tampa metaforišku tapatumo vertėju (Giddens, 2000). Patirčių formas galima įvardyti kaip kūno (arba kūno paviršiaus, t. y. odos) modifikacijas, apimančias auskarų vėrimą, plastines ir kosmetines intervencijas, tatuiruotes ir kt., kurios tarpininkauja tarp kūno ir visuomenės, tačiau tuo pat metu kūno brėžiamos ribos atspindi visuomenės ribas (Lee,

² Tokios tapatybės pavyzdžiai neapsiriboja vien tik slapyvardžiais, fiktyviomis profilio nuotraukomis, su-generuotomis dirbtinio intelekto, kurios parduodamos medijų vartotojams (Hill & White, 2020, lapkričio 21) ir gali būti panaudojamos reklamoje, kompiuteriniuose žaidimuose, netikram socialinės paskyros puslapiui susikurti, ar galimybė pasirinkti savo avatarą, keisti jo lytį ir kitus biologinius faktorius kompiuteriniuose žaidimuose (*Second life*, *Fantasy life*, *Call of Duty*, *Assassin's Creed Valhalla* ir kt.), tačiau esama ir fiktyvių, virtualių realybėje neegzistuojančių personažų, sukurtų 3D programomis, turinčių socialinių medijų paskyras, kuriančių muzikinius klipus, autorines dainas bei vykdančių socialiai atsakingą veiklą (pavyzdžiui, Lil Miquela). Visa tai kelia sunkumų atskirti realų ir elektroninį pasaulį.

2015, p. 54). Kūno modifikacijų ir apskritai pasirinkimo pliuralizmo spektras, iš dalies nulemtas medijuoto patyrimo ir globalios žiniasklaidos, kaip teigia A. Giddensas, yra palanki ir matoma aplinka svarbios informacijos kaupimui (Giddens, 2000, p. 99–130), kuri dažnai išryškėja per kūno išvaizdą (kūno paviršių, aprangos ir puošimosi elementus), tampančią „pagrindiniu refleksyvinio *Aš* projekto elementu“ (*ibid.*, p. 29).

Viena iš kūno modifikacijų patirčių – tatuiruotė. Tatuiruotas kūnas naudoja unikalią artikuliacijos formą, todėl tampa komunikacijos priemone. Nepaisant įvairialypio tatuiruotų žmonių suvokimo (kaip madingų, pavojingų ar deviantinio elgesio asmenų), juos sieja bendra savybė – poreikis įgyvendinti unikalų „savęs dailinimo impulsą“ (angl. *human self re-touching impulse*) (Myers, 1992, p. 267). Tokie išreikšti impulsai atskleidžia tapatybines nuorodas. Kitaip tariant, tatuiruotės savyje ekspozicionuoja prasmes, kurios leidžia atrasti asociacijų su kitais mastą ir intensyvumą (Douglas & Isherwood, 1979). Tatuiravimasis, kaip viena iš rekonstrukcinių pastangų įgyvendinant tapatumo projektą, „suteikia materialią formą konkrečiam *Aš* tapatumo naratyvui“ (Giddens, 2000, p. 107). Bell (1999) cituodama Vaclavą Havelą išryškina tatuiruotės ir tapatybės sąsajos galią, pabrėždama, jog būti tatuiruotam reiškia „gyventi tiesoje“, t. y. asmeninėje, savo tiesoje (Bell, 1999, p. 54). Tatuiruotės, palyginti su tipiškais mados objektais, populiarumo ir traukos esmė yra kitokio pobūdžio bei prigimties kokybine prasme – abstrahavimas nuo formos yra negalimas, t. y. ji, visų pirma būdama „užrašu“, dalyvauja simbolinio registro logikoje, ko negalima pasakyti apie, pavyzdžiui, drabužius (Lachin, 2011). Autorius pastebi, kad tatuiruočių patrauklumas ir universalumas egzistuoja dėl paprastos priežasties – jos yra matomos nematomo mechanizmo veikimas (*ibid.*), kitaip tariant, simbolių mainų dimensija.

Simboliai kaip tatuiruočių komponentas yra tapatybės konstravimo pagrindas. Simboliai tampa bendrine kalba, kuri abstrakčiai atskleidžia individų tapatybę, redukuojant pirminę jų paskirtį, todėl asmeninis ryšys su objektu, t. y. ženklų, tampa reikšmingesnis nei praeities kultūros kodai, kuriuos simbolis turėjo pavaizduoti (Poon, 2018, p. 68–70). Taip pat simboliai yra viskas, kas naudojama įvykiams ar situacijoms išreikšti ar reprezentuoti; skirtingos simbolinės formos padeda sutelkti mintis į idėją ar idealą bei perduoti pranešimą; viena simbolinė forma gali turėti keletą interpretacijų, kurias galima pateikti skirtingais lygmenimis, priklausomai nuo interpretuotojo (vertėjo metaforiška prasme) sąmonės ir intelekto lygio (Udechukwu, 2019, p. 110–115).

Susiformavęs poindustrinis vartotojiškumas apima ne tik praktinių prekių vartojimą pagal jų funkciją, bet labiausiai simbolinį reikšmių vartojimą, idėjų ir interpretacijų gaminimą, t. y. manomąją vertę, kuri tampa svarbesnė už vartojamąją (Černevičiūtė, 2008), todėl per idėjas, simbolius ir ženklus vartotojiškoje visuomenėje suvokiama vertė, kitaip tariant, daiktai yra įprasminami, jiems suteikiamas tam tikras kodas (Thiry-Cherques, 2010). Tai vienas iš paaiškinimų, kodėl tapatybės nustojo būti *darbinės* (ką žmogus daro siekiant pragyventi) ir tapo *vartotojų* tapatybe (kaip žmogus gyvena) ir kodėl pasitenkinimas turi būti derinamas su prisitaikėliškumu (Thiry-Cherques, 2010).

Taigi tapatybė, būdama socialinės realybės dalimi, įgalina pastebėti bei suvokti šiuolaikinio pasaulio aspektus ir apibrėžti įvairius diskursus, todėl svarbu suvokti pasirenkamos

/ įgyjamos tapatybės reikšmę nuolat besikeičiančių galimybių kontekste, leidžiančiame koreguoti net biografinius neapibrėžtumus. Kūnas, neatsiejama tapatumo dalis, kuri įgyja metaforiško tapatybės vertėjo vaidmenį, yra reikšminga palaikant identitetą kaip tarpininkas tarp savojo *Aš* ir socialinių sąveikų. Kūno modifikacijos per santykį tarp kūno ir visuomenės atspindi nubrėžtas ir egzistuojančias visuomenėje ribas, kurios gali būti kvestionuojamos. Viena iš tokių kūno modifikacijų – tatuiruotė – tapatybės raiškos forma, kurioje gali būti užkoduojamos idėjos, simboliai bei prasmės, vartotojiškoje visuomenėje suvokiamos kaip vertė, svarbesnė už vartojamąją.

Fenomenologija ir simbolinis kūrybiškumas

Nuo kūno temos neatsiejama yra Edmundo Husserlio fenomenologija, kur kūnui skiriama daug dėmesio, kaip pamatiniam individo būties būdai – kūnas laikomas svarbiu įrankiu suvokiant tikrovę. Tačiau toks būties būdas neatsiejamas nuo sąveikos su *Kitu*³ ir interkūniškumu / tarpkūniškumu (angl. *intercorporeality*) – egzistavimu kitų individų pasaulyuose (Mickūnas ir Stewart, 1994, p. 84–86). Fenomenologinės prasmės paieškos remiasi asmeninių patirčių susikirtimo taškų susiejimu su kito subjekto išpūdžiais (Merleau-Ponty, 2014). Susikirtimo arba susitikimo taškai, leisdami pažinti *Kitą*, tuo pat metu padeda atpažinti ir save, todėl „*Kitas* yra ne vien tai, ką mes pažįstame, o greičiau tai, kas mums leidžia pažinti save“ (Gudaitytė, 2011, p. 9). Tokia sąveika per *Kitą* (ne tik asmenį, bet ir bet koki daiktą) leidžia komunikuoti vieniems su kitais per gyvenime egzistuojančias artikuliacijas.

Savasties sampratos nagrinėjimas savivokos bei savivaizdžio formavimo įvairių situacijų ir vaidmenų atlikimo (Khan & Yeh, 2020) kontekste yra susijęs su tapatybe. Tai atspindi daikto, prasmės ir asmens santykis. Visų pirma, individo pasaulis (plačiaja prasme) yra terpė, kurioje gimsta prasmė, todėl „daugeliu atvejų tam tikri objektai įgyja ypatingą reikšmę dėl to, kada, kodėl ir kaip jie buvo įdėti į kažkieno gyvenimą“ (Christopher & Kisler, 2004, p. 8). Antra, reikšmių kūrybos ir interpretacijos nėra vienakryptė grandinė, greičiau tai atgalinį poveikį turintis veidrodinis procesas, kadangi žmogus kuria tai, kas kuria jį (Quist-Adade, 2019). Trečia, savęs suvokimas, t. y. tapatybė, remiantis anksčiau aptartomis jos sampratomis, neatsiejama nuo objekto pažymėjimo. Kitaip tariant, žmogaus bandymas nurodyti daiktą sau pačiam ir yra tapatus savivokai (Blumer, 1998, p. 153), kuri suvokiama kaip saviroda (angl. *self-indication*) (Blumer, 1969). Saviroda savo esme ir atspindėjimo, refleksyvumo motyvu artima jau aptartoms refleksinės individualizacijos bei veidrodinio *aš* idėjoms ir tampa pagrindu tapatybės tyrinėjimui.

Socialinis interakcionizmas, kurio tyrinėjimų centre yra socialinės tikrovės (at)kūrimas sąveikaujant aktyviems veikėjams (angl. *agent*) ir naudojant simbolius (Quist-Adade, 2019) bei kuriant pasaulį remiantis individualiu suvokimu (Benzies & Allen, 2001), pabrėždamas žmonių gebėjimą kurti ir atkurti savo socialinį pasaulį naudojantis ir mani-

³ Maurice'o Merleau-Ponty juslinio suvokimo fenomenologijoje *Kitas* gali būti suvokiamas ne tik kaip individas, tačiau bet koks *Kitas* daiktas / objektas plačiaja prasme (Merleau-Ponty, 1968).

puliuojant simboliais, išryškina individų veiklumą ir kūrybiškumą (Quist-Adade, 2019). Šia prasme su simboliniu interakcionizmu yra susijęs *simbolinis kūrybiškumas* (angl. *symbolic creativity*), kuris formuoja individo tapatybę ir padeda įsiprasminti per prasminių ryšių kūrybą (Willis, 1996). Šioje teorijoje kūrybinis elementas išryškėja procese, kurio metu simboliams ir praktikoms priskiriamos tam tikros reikšmės, jie yra atrenkami, perrenkami, paryškunami ir perkomponuojami, kad atgimtų tolesnės pasisavintos, paskirtos ir konkretizuotos reikšmės (*ibid.*, p. 21).

Taigi M. Merleau-Ponty ir E. Husserlio kūno fenomenologinė perspektyva leidžia pažvelgti į asmens tapatybę iš vienos ją formuojančios patyrimo formos – tiesioginės juslinės. Tai tampa teorine prieiga įtraukiant kūną ir jo patyrimus į tapatumo tyrinėjimo lauką santykiyje su *Kitu* per interpretavimo ir prasmų kūrimo prizmę bei požiūrio taškų susikirtimą, padedantį „apčiuopti“ individo tapatybę. Simbolinis interakcionizmas į tyrinėjimo centrą iškelia socialinės tikrovės sąveikas tarp aktyvių, simboliais ir prasmėmis besimainančių veikėjų, tokiu būdu kuriančių pasaulį, paremtą individualiomis sampratomis. Manipuliuojant simboliams ir praktikoms priskiriamomis reikšmėmis, jas perkomponuojant, atrenkant ir išryškinant atgaminamos ir perkuriamos tolesnės reikšmės, todėl simbolinis kūrybiškumas kritiškai svarbus formuojant tapatybę.

Metodai

Nagrinėjant socialinę tapatybę per sąryšį su tatuiruotėse esančių skirtingų kultūrų simboliais pasitelkiama kokybinių tyrimų metodologija: duomenys renkami pusiau struktūruoto interviu metodu, analizei pasitelkiama kokybinė turinio analizė. Kokybinio tyrimo subjektyvistinė-interpretuojamoji epistemologija yra tinkamiausia šio darbo bei tyrimo tikslams ir uždaviniams įgyvendinti bei atitinka požiūrį į šiame darbe tiriamą objektą dėl kelių priežasčių. Kokybinių tyrimų ypatingas tinkamumas tyrinėti šiuolaikinius socialinius ryšius išryškėja gyvenimiškųjų pasaulių pliuralizacijos (kurios išraiškos yra gyvenimo stilių, socialinių normų ir biografinių modelių įvairovė, nauji gyvenimo būdai ir individualizacija, išryškėjanti skirtingų subkultūrų gausoje) kontekste, reikalaujančiame „naujo jautrumo empiriniam problemų tyrinėjimui“ (Flick, 2006, p. 11).

Tyrimo tikslas. Siekiama išryškinti tatuiruoto asmens tapatumo aspektus, atsiskleidžiančius per skirtingų kultūrų⁴ simbolių įprasminimą tatuiruotėse.

Tyrimo objektas. Asmenų, išsitatuiravusių skirtingų kultūrų simbolių, tapatybės aspektai.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išsiaiškinti unikalius būdus, kuriais skirtingų kultūrų simboliai tatuiruotėse yra įtraukiami į tapatybės projektą.
2. Išnagrinėti kultūrinių simbolių tatuiruotes kaip tapatybės konstravimo ir raiškos priemones.
3. Nustatyti probleminius tapatybės konstravimo ir raiškos aspektus.

⁴ Kultūra – konkrečios šalies ar grupės papročiai ir įsitikinimai, menas, gyvenimo būdas ir socialinė organizacija (Culture, 2020).

Tyrimo metodas ir eiga. Siekiant įgyvendinti tyrimo uždavinius, pasiekti darbo tikslą ir išnagrinėti problemą pasirinkti pusiau struktūruoto interviu ir kokybinės turinio analizės metodai. Interviu metodas padeda atskleisti tiriamųjų patirtis ir suvokimą (Silverman, 2017) ir yra ypač naudingas siekiant suvokti tiriamųjų nuomonės, vertybes, patirtis, įsitikinimus ir kitus procesus bei asmenišką informaciją (Ouellette & Gray, 2017), glaudžiai susijusių su individualia tapatybe. Todėl, kaip tinkamiausias duomenų rinkimo metodas, pasirinktas kokybinis pusiau struktūruotas interviu. Kokybinė turinio analizė pasirinkta dėl problemos atskleidimą įgalinančių savybių, pasižyminčių jautrumu, interpretaciniu pobūdžiu ir dizaino lankstumu (Sabaliauskas, 2017). Remiamasi abdukcine logika⁵. Surinkus duomenis buvo atliekamas abdukcinės kokybinės turinio analizės atviras kodavimas. Pasirenkami prasminiai vienetai ir sudaroma kodavimo bei kategorizavimo sistema, abstrahuojant duomenis.

Imtis ir jos pagrįstumas. Imtis formuojama vadovaujantis mišria imties sudarymo sistema. Pasitelkiami tikslinės ir įvairiausių atvejų atrankos būdai. Remiamasi netikimybine atranka, kadangi statistinių duomenų apie tiriamosios visumos dydį nėra (t. y. duomenų, kiek narių (taturuotų asmenų, turinčių skirtingų kultūrų simbolių taturuotes) sudaro tiriamąją visumą, nėra). Vadovautasi informatyvumo principu, kai duomenys buvo renkami tol, kol pradeda mažėti gaunamų duomenų informatyvumas, kai duomenys pradeda kartotis, nebegaunama naujos informacijos (informacijos prisotinimo principas).

Demografinės charakteristikos. Tyrime dalyvavo 14 respondentų, iš kurių 8 moterys ir 6 vyrai. Pusė informantų, t. y. 7 – lietuvių tautybės, o 7 – kitų tautybių žmonės, kilę iš šių šalių: Kinijos, Škotijos, Ukrainos, Filipinų, Meksikos, Pietų Afrikos, Sirijos. Respondentų amžius svyravo nuo 18 iki 40 metų. Tyrimo dalyvių taturuotėse atsispindėjo įvairių kultūrų simboliai: induizmo, budizmo (mandala, sanskritas), baltų, actekų, keltų, senovės skandinavų, vikingų mitologijos, žydų (hebrajų raštas), kinų kultūros ir filosofijos (lotosas, hieroglifai, mitologija, *yin yang*), japonų mitologijos, Kalingos etninės bendruomenės, *butbut* genties kultūros (*mambabatok* taturavimas), graikų, Vakarų Afrikos bei arabų kultūros simboliai.

Tapatybės projekto sąvoka vartojama pabrėžti tapatybės raiškos kompleksiskumą. Šio darbo kontekste svarbus ne tik galutinis rezultatas, t. y. kultūrinių simbolių taturuotė, bet ir santykis su išreikšto simbolio kultūra bei *Kitu*, susijusiu su vizualia tapatybės dalimi ant kūno, pats taturavimo procesas, juslinės patirtys ir kt. Todėl, siekiant apibūdinti tapatybės konstravimo, raiškos, įprasminimo ir įtvirtinimo procesus darbo kontekste ir tyrimo objekto rėmuose, pasirinkta vartoti šį platų apibūdinimą, atliepiantį tapatybės įgijimo procesus, siekiant įtvirtinti tam tikrą tapatumą.

⁵ Abdukcijos metodas apima keturis žingsnius: anomalijos pastebėjimas (angl. *observe anomaly*) – anomalijos patvirtinimas (angl. *confirm anomaly*) – nuojautos / paaiškinimo sugeneravimas (angl. *generate hunches*) – nuojautos / paaiškinimo įvertinimas (angl. *evaluate hunches*) (Saetre & Van de Ven, 2021). Kitaip tariant, tikėtinų paaiškinimų paieška, siekiant suprasti fenomeną. Darbo kontekste pastebėtas fenomenas – kolektyvinės tapatybės raiškos svarbą nustelbiančios individualios tapatybės paieškos ir komunikacija per taturuotes.

Rezultatai

Atlikus tyrimą išryškėjo kultūrinių simbolių, įprasminančių tapatybės raišką, įsisavinimo prizmė, pagrindai, formos, jų naudojimo principai, patyrimo reikšmė įtvirtinant tapatybę. Taip pat atsiskleidė apsisprendimo momento aspektai, unikalūs būdai, kuriais skirtingų kultūrų simboliai tatuiruotėse įtraukiami į tapatybės projektą, kultūrinių simbolių įprasminimo tatuiruotėse principai, įtvirtinimo pagrindai bei tokios tapatybės raiškos apribojimai. Atliktame tyrime atsiskleidžia ryšys bei sąsajos su tam tikros simbolikos kultūra, įtraukta į tapatumo vizualinę raišką.

Skirtingų kultūrinių simbolių įtraukimas į tapatybės projektą. Tyrimas atskleidė, jog kultūrinių simbolių įsisavinimo bei įprasminimo tatuiruotėse būdų, pagrindų ir perspektyvų, per kurias išryškėja skirtingi tapatybės tipai ir santykis su pačia išreikštos tapatybės dalimi, yra skirtingų. Visų pirma, galima pastebėti, jog gyvenimo tiesų iš senų kultūrų semiamasi dvasiniais, filosofiniais pagrindais („Norėjau turėti kažką [simbolių], kas labiau atitinka mano dvasingumą ir įsitikinimus“; „Su induistine [tatuiruote], nežinau, man gal jų filosofija tokia dalinai [sieja] <...>“), kurie reflektuoja aktualias tyrimo dalyvių idėjas. Svarbu ir tai, jog kitos kultūros (ne gimtosios) simbolių ir reikšmių perspektyvoje atrandama teorinių pamatų, kurie patvirtina dvasinį tapatumą, kai tuo metu tokio patvirtinimo nerandama oficialiai išpažįstamo tikėjimo tiesose, kurios apibūdinamos kaip dogmatiškos turint omenyje neigiamą konotaciją („<...> man ta Rytų kultūra tapo artima, kad joje aš radau tam tikrų elementų, kurie labiau patvirtina mano įsitikinimą ir suvokimą apie tą dvasinį kažkokį gyvenimą negu Vakarų, tą krikščionybės nešamą. <...> aš supratau, kad va joje yra daugiau to mano vidinio suvokimo negu toj krikščioniškoj daly, Vakarų“). Išryškėjęs respondentų biografinis naratyvas yra naudojamas susieti ir sugretinti kultūrinio simbolio mitologijos (legendų, mitų) ir asmens gyvenimo istorijos linijas („Aš matau savo kūną kaip drobę. Tiesą pasakius, labiau kaip didžiulį popieriaus lapą. Todėl rašau ant jo savo gyvenimo istoriją. <...> Jos reprezentuoja ne tik tai, kas aš esu, bet ir kas buvau ir kaip tapau toks, koks esu dabar“). Be to, dalyvių sprendimuose išaiškėjo kultūros reprezentavimo per kitos kultūros simbolius momentas („<...> nusprendžiau pasidaryti tatuiruotę, kuri reprezentuoja Indijos kultūrą, nors simboliai yra Vakarų Afrikos, bet jie man atspindi Indiją“), todėl galima sakyti, jog skirtingose kultūrose apčiuopiami bendri simboliniai prasmės susikirtimo taškai turi įtakos simbolinei, prasminei ir vizualinei konvergencijai, kuri tampa individo tapatybės raiškos priemone.

Rezultatai atskleidžia **tapatumo įtvirtinimo pagrindus**, kurie apibūdina santykį su pačia išreikštos tapatybės dalimi. Tatuiruotėje išreikštas tapatumas, remiantis interviu duomenimis, tampa vertybe ir esmine gyvenime tiesa, kuria vadovaujamosi ir siekiama išlaikyti esamą santykį su tomis vertybėmis. Nepaisant to, kad tapatybės raiška per tatuiruotes yra vizuali identiteto išraiška, paaiškėjo, jog išorinis vaizdas nėra pats svarbiausias kai kuriems tyrimo dalyviams: tatuiruotės gali net nematyti, bet ji netampa mažiau svarbi. Be to, tyrimo rezultatai rodo, kad išlaikyti kultūrinio simbolio taisyklingumą bei pirminę kultūrinio ženklo formą nėra prioritetas, todėl interpretacijos, įsiterpiančios ne tik į prasminius ryšius, tačiau ir į vizualines formas, yra labai individualios („Tai jau nėra labai

teisinga runa, kuri būtų internete ar kurią būtų galima rasti kokiam nors, kokioj nors enciklopedijoj ar žodyne“; „<...> tiesiog pasipaišiau paskui sau ir paprašiau man to meistro, kad padarytų būtent tokį eskiziuką“). Santykis su kultūra, kurios simboliai įamžinti ant kūno, pirmiausia apima dvi dalis: domėjimąsi („Aš labai domėjausi tuo metu ir Kinijos kultūra, ir visokiais fengšui tuo metu, kas irgi dar buvo negirdėta“) ir nesidomėjimą ja („Neturiu jokių sąsajų su graikų kultūra, man tiesiog patiko simbolis“). Dalyviai, turintys tam tikrą ryšį su kultūra, atsispindinčia tatuiruotėse, patiria ją tiesiogiai (per kultūrinės praktikas, tokias kaip šokis, joga, meditacija, atkuriamuosius vaidinimus (angl. *reenactment*) ir kt.) arba per medijuotą patirtį, o tiksliau – per skaitmeninę komunikaciją (per interaktyvią sąveiką su tradicinėmis ir elektroninėmis medijomis). Pabrėžiamas tokios tapatybės raiškos nepriklausomumas nuo išorinių (atsiribojant nuo tėvų ir kitų žmonių) įtakų („Tai buvo sąmoningas sprendimas, niekas manęs neprašė to daryti“).

Tapatybės konstravimas ir raiška kultūrinių simbolių tatuiruotėse. Tyrimo duomenys atskleidžia, jog interviu dalyvavę asmenys tapatybei konstruoti bei kultūriniais simboliams tatuiruotėse išreikšti naudoja įvairius metodus, apimančius simbolinio kūrybiškumo, autentiškumo retorikos bei daugiasluoksnio simbolinio kodavimo būdus, kurie labiausiai išryškina individualios tapatybės aspektus. Vienas dažniausių metodų, kaip atskleidžia tyrimas, yra įsiprasminimas per prasminių ryšių kūrybą, t. y. simbolinį kūrybiškumą. Iš dalyvių minčių galima suprasti, jog naudojamas reikšmių pergrupavimas, paryškinimas, pasisavinimas ir perkomponavimas („Tai čia irgi va buvo ta mintis, kad ne vien tik patį simbolį pasiimti, bet dar ir jį įprasminti, ta prasme jo viduj dar kažką papildomai“). Todėl, net ir nekintant simbolio prasmei, individuali asmens įtaka jaučia ma išryškinant, iškeliant ir reitinguojant konkrečius teiginius („Jis man, tai čia galbūt ta mano įtaka, kad galbūt tas reikšmes tu galbūt visai kitaip susireitinguoji. Sakai, čia man ta [reikšmė] svarbesnė, ta mažiau svarbi“). Šio būdo naudojimas konstruojant tapatybę atsiskleidžia ir per skirtingų tapatybės tipų bei linijų sujungimą, pavyzdžiui, kolektyvinės (tautinės) ir individualios tapatybės, kai jų prasmės sukomponuojamos į vieną simbolį. Tyrime išaiškėja atvejis, kai kitos kultūros refleksija sujunginama su savirefleksija, t. y. surandami bendri pasaulėžiūros taškai („<...>aš, žinai, nesu iš Indijos ir man kažkaip prisitraukti norėjosi prie savęs arčiau [simbolį]“). Taip pat originalūs kultūriniai simboliai modifikuojami simboline ir vizualine prasmėmis: įtraukiami vizualiniai futuristiniai elementai, vyksta prasminis *seno ir naujo* sujungimas arba *naujumų senume* įgyvendinimas („Nu nes ten atsiranda naujumas senume, kas yra labai *faina*. Ir visą laiką, kai iš seno kažkas išsivysto naujo, tai man atrodo, čia yra pats vertingiausias dalykas“) eliminuojant individualiai tapatybės raiškai nesvarbius aspektus (pavyzdžiui, tikėjimo neatitinkančias tiesas). Antras būdas, kuris pastebimas respondentų atsakymuose, yra **autentiškumo bei išskirtinumo siekis, paieškos ir retorika**. Tačiau autentiškumo siekis atsiskleidžia ne tik teigiamoje, bet ir neigiamoje perspektyvoje, kai asmuo siekdamas išsiskirti pasirenka simbolinę išraišką, kuri yra priešprieša jo paties suvokiamai tapatybei (dėl spontaniško, neapgalvoto ir klaidingo pasirinkimo, visiškai nesigilinant į simbolio reikšmę). Tokiu atveju, kai tatuiruotė atspindi neteisingą tapatumą, ji yra slepiama („Man pasidarė gėda. Nes simbolių reikšmė *Izraelio vyras* (angl. *man of the Israel*) nesu aš. Aš nusprendžiau

niekam nesakyti, kad turiu šią tatuiruotę, o kai žmonės pamato ją, pameluoju apie jos reikšmę“). Trečia, pastebėtas **daugiasluoksnis reikšmių** kodavimas įtraukiant vizualines ir simbolines prasmes. Daugiasluoksnis simbolių kodavimas, arba kitaip, simbolis simboleje, remiasi prasmės užkodavimu simboliniame vaizdinyje arba simbolis metaforiškai supinamas su individualios tapatybės bruožais („<...> norėjau, kad tai būtų va dvynys per kažkokį kitą atvaizdavimą. Tai mano situacijoje gavosi taip, kad man *yin* ir *yang* ta asociacija buvo būtent su dvynių ženklų, tai va irgi dvilypiškumas ir juoda, balta yra būtent man dvynių tas toks simbolis“). Tokios tapatybės raiškos, kurios kūnas neatskleidžia atvirai, prasmės nėra lengvai „perskaitomos“. Simbolinis daugiasluoksnis, kaip pastebima remiantis tyrimo rezultatais, labai glaudžiai susijęs su tapatybės ir tatuiruočių santykio ryškiausiais aspektais, tokiais kaip intymumas, asmeniškumas ir paslaptis. Svarbu paminėti, jog intymumas atsiskleidžia kaip labai svarbi tapatybės ir tatuiruotės prasmų dalis, todėl nors esama minčių, jog „intymumo kultas kyla ne dėl asmenybės tvirtinimo, o dėl jos griūties“ (Lasch, 1979, p. 30), šiuo atveju įvyksta visiškai priešingai – intymumas ir grįžimas prie kūno padeda įtvirtinti tapatumą.

Rezultatai atskleidžia apribojimus tapatybės raiškoje pasitelkiant kultūrinių simbolių tatuiruotes. **Tapatybės fragmentiškumas** („Šitie visi trys ženklai, kuriuos esu išsitatuiravusi, nusako mane. Nusako nevisiškai mane, nes reikėtų daugiau tada odos, bet vienus pagrindinių dalykų apie mane tai pasako“), atsiskleidžiantis interviu metu, nesunkiai suvokiamas dėl tapatybės fenomeno kompleksiskumo, sudėtingumo bei amplitudės tiek ją konstruojant, tiek išreiškiant. Todėl tapatybės vientisumas, neišskaidytas kūrimas per vieną raiškos priemonę sunkiai įsivaizduojamas. Klaidingo tapatumo išraiškos atveju išryškėja neatitikimas tarp individo tapatybės ir ištatuiruoto simbolio prasmų, kas sukelia neigiamus jausmus, gėdą, nenorą atskleisti tikrųjų reikšmių. Tyrimo rezultatuose išryškėja įvairia-lypiai požiūrio į kultūrinių simbolių ir kitas tatuiruotes taškai. Viena vertus, tatuiruotės, pasak tyrimo dalyvių, tampa savarankiškumo, subrendusio žmogaus paženklinimu, tačiau pats veiksmas, sprendžiant iš kai kurių respondentų konotacijos, interpretuojamas kaip tam tikra prasme lengvabūdiškas arba kaip maišto forma. Paradoksalus momentas išryškėja tarp tatuiruotei suteikiamos individualios reikšmės, susijusios su biografine asmens linija (atsakingas, suaugęs žmogus, susilaukęs vaiko: „Tatuiruotę pasidariau iškart, kai susilaukėme pirmagimio, todėl atėjo laikas tapti suaugusiam, užaugti“) ir pačia išraiškos forma (tatuiruotė ant galvos), kadangi tai pateikiama sarkastiškai („Tai aš nuėjau pasidaryti tatuiruotės ant galvos kaip atsakingas suaugęs (juokiasi)“). Tokia priešprieša, remiantis gautais duomenimis, galimai kyla dėl egzistuojančių išorinių veiksnių bei asmeninio asmens vertimo, kuriame išryškėja **stereotipizavimo aspektas**, tatuiruoto asmens pateikimas neigiamame kontekste ar kūno vietų, skirtų tatuiruotėms, bei simbolių klasifikavimas pagal lytį. Todėl stereotipinės nuostatos galimai supriešina vyro / tėčio ir tatuiruoto asmens prototipą, kas lemia sarkastišką vertinimą. Respondentai atskleidė, jog net jeigu požiūris į pačią vizualinę išraišką ir simbolinę prasmę pasikeičia, išgyventa tiesa ir patirtys vis tiek lieka tapatybės dalimi („Jeigu pradėčiau gailėtis dėl tatuiruotės tiek, kad galvočiau apie jos panaikinimą, aš vis tiek ją pasilikčiau kaip priminimą, kas aš buvau tuo metu, ir apsaugočiau save nuo grįžimo į tą vietą“). Nepaisant pakitusių požiūrio taškų, tatuiruotės

aktualumas išlieka, nors jau egzistuoja kitoks prasminis ir simbolinis ryšys su tuo, kuo buvai, suteikiant vertę tapatybinei išraiškai kultūrinių simbolių tatuiruotėse.

Svarbi dažnai interviu metu pasikartojanti tema – **tapatumo saugojimas nuo Kito įsiterpimo**. Tatuiruotė tampa asmenine, tam tikra prasme slapta ir saugoma tapatybės dalimi, tačiau tuo pačiu metu ir individualia nuoroda, tarpininkaujama kūno, nurodančia, ką asmuo nori pasakyti apie save kitam ir pasauliui, įgavusiam jo pasitikėjimą ir norą atsiverti („<...> tai [simbolis tatuiruotėje] yra labai mano asmeninė dalis. Galbūt va čia ir yra, kad jisai yra paslėptas po hieroglifu ir yra jisai ant nugaros. Kad irgi uždengtų tai, kad ne kiekvienam tu nori atsiskleisti, ne kiekvienam tu nori deklaruoti tas visas tiesas, ar ne“). Tyrimo duomenys rodo, jog tatuiruočių meistras taip pat dažnai įtraukiamas į tapatybės projektą ne tik kaip specialistas, realizuojantis vizualinę dalį. Pasitikėjimas meistru, kurio specializacija yra tam tikrų kultūrinių simbolių tatuiravimas, pasireiškia tikėjimu jo filosofija ir pasaulėžiūra, pasiklovimu jo įsitikinimu, kaip pasirenkamas kultūrinis simbolis ir kaip simbolis pasirenka patį žmogų („Sako, jeigu tik išsirenki kažkokį simbolį ir jisai tau šneka žodžiu, tai tada reiškia, kad jo reikšmė tau yra reikalinga“). Tokiu būdu į tapatybės raišką įtraukiama ne tik kultūrinė simbolika su tos kultūros pasaulėžiūra, bet ir ją praktikuojantis meistras, įtraukiantis individualias interpretacijas. Pasitikėjimas meistru neapsiriboja tik jo žiniomis apie atitinkamos kultūros simbolius, tačiau jis išplečiamas iki tapatumo parinkimo žmogui, kai meistrui apskritai leidžiama išrinkti simbolį, kuris, jo manymu, atspindi žmogų („Dalykas tas, kad aš nepasirinkau šio simbolio. <...> Ji sakė, kad turėčiau būti laisvas daryti tai, ką noriu, ir padaryti pasaulį geresnį. Todėl ji man parinko erelio tatuiruotę“). Toks besąlygiškas pasitikėjimas ir tapatybės kūrimo ar net jos parinkimo atsakomybės pavedimas meistrui gali būti pavadintas įtapatinimu.

Diskusija

Kūno ir jo paviršiaus kaip tarpininko vaidmuo yra reikšminga pilnatvės, tapatybės įprasminimo ir kūrimo sąlyga, kadangi egzistavimas be vizualinės tapatybės išraiškos ant kūno tampa neįsivaizduojamas. Todėl, žvelgiant į žmogų ir jo kūną iš M. McLuhano (2003) idėjų perspektyvos, galima teigti, kad kūno, kaip daugiamačio paviršiaus, virstančio informacine forma, suvokimas vis dar aktualus ir nestebina, tačiau skaitmeninio ir realaus pasaulių tapatybės raiškų susiliejimas stebėtinai tampa technologinio sąmonės išsiplėtimo aliuzija. Kitais žodžiais tariant, netikėta tai, jog individualios tapatybės komunikacijoje per tatuiruotes individas pasitelkia realaus ir virtualaus pasaulių samplaiką, perkelia savo virtualios tapatybės detales į materialias raiškos formas. Kita vertus, paaiškėjo, jog kūno grožis gali būti svarbesnis už tapatumo neatitinkančią prasmę, paženklusią kūną. Ir nors tai vis dar gali būti vertinama kaip galimybės „būti su kitu“ kūrimas, visiškai išstumia ritualinių randų svarbą ir net tampa priešprieša bei įgalina visai kitaip interpretuoti kolektyvinės tapatybės svarbą. Nepaisant vizualinio tapatybės neatitikimo, grožis ir estetika yra prioretizuojama. Toks bandymas, atspindintis vartotojiškos tapatybės sampratą, yra netikėta priešprieša požiūriui, jog būti tatuiruotam reiškia gyventi su asmenine tiesa, nesiekiant mados, kaip yra teigusi Bell (1999). Kūno brėžiamos ribos reflektuoja bei

atspindi ir visuomenės ribas (Lee, 2015), kurios kai kuriais atvejais yra kvestionuojamos, todėl nematerialūs, prasminiai ir metafiziniai dalykai išjudina ne tik tatiuruotą individą, bet ir visuomenę.

Išvados

Tapatybės konstravimo tarpdisciplininė perspektyva leidžia plačiau pažvelgti į tapatybės raiškos priemones. Socialinės tikrovės skaitmeninėje perspektyvoje tapatybės perkėlimas iš realaus pasaulio į vizualias ir materialias raiškos priemones, naudojant kūną kaip tarpininką, pratęsia tapatybę už technologijų ribų ir jas ištrina. Taigi kūnas, paženklintas tatiuruotėmis – tapatybės vizualinėmis išraiškos formomis, yra terpė, per kurią biologinis kūnas tampa socialinis bei suvokiamas kaip medija, simbolizuojančia kūno ženklus bei įgalinančia juos perskaityti per šiuolaikinio gyvenimo prizmę.

Atlikus tyrimą, išryškėjo tapatybės raiškos ir įprasminimo tatiuruotėse, pasitelkiant skirtingų kultūrų simbolius, ypatumai. Kultūriniai simboliai tatiuruotėje išreiškia individualią pasaulėžiūrą skirtingų kultūrų simbolinėje plotmėje. Reflektuojami kultūros elementai konvertuojami į vizualios išraiškos formas, atspindinčias individualią, kolektyvinę ir virtualią tapatybę. Tokiam tapatybės konstravimui ir raiškai pasitelkiami unikalūs metodai. Visų pirma, simbolinis kūrybiškumas turi įtakos prasminių ryšių kūrybai ir interpretacijai, kaip tai savo darbuose apibrėžė Willisas (1996). Kitas tapatybės konstravimo ir raiškos kultūrinės simbolikos tatiuruotėse būdas – daugiasluoksnis simbolių kodavimas įtraukiant į tapatybės projektą įvairialypius kitų kultūrų elementus. Simbolinis daugiasluoksniškumas, išryškėjęs atliktame tyrime, glaudžiai susijęs su ryškia intymumo tema. Kūnas atlieka tarpininko vaidmenį tarp išorinio ir vidinio pasaulių: intymi tapatybės dalis užkoduota simbolinėmis prasmėmis tatiuruotėje, kurios atskleidžiamos ne visiems. Galima sakyti, kad priėjimas prie intymiausios ir paslėptos individo tapatybės dalies įvyksta per kūną ir tatiuruotę (bei jos simbolinius klodus). Kita vertus, grįžimas prie kūno gali būti vertinamas ir kaip tapatybės griūtis, kai išorinis kūno grožis tampa svarbesnis už klaidingą vizualinę tapatybės išraišką. Tokia simbolinė raiška konfrontuoja su individualia asmens tapatybe. Konfrontacija kyla iš bandymo pritaityti tam tikroje subkultūroje ar patvirtinti projektuojamą kolektyvinę tapatybę per išorines raiškos priemones, tarpininkaujant kūnui kaip medijai, įgalinančiai patirti (šiuo atveju įsivaizduojamą ar menamą) paversti atpažįstama forma populiariajai kultūrai, siekiant socialinės sąveikos. Tačiau šis bandymas, atspindintis vartotojiškos tapatybės sampratą, yra priešprieša požiūriui, jog būti tatiuruotam reiškia gyventi „asmeninėje tiesoje“, kaip teigė ir Bell (1999). Toks tatiuruotės kaip tuščios formos suvokimas atliepia stereotipizavimo temą, išryškėjusią tyrime, kai vizualinės tapatybės išraiškos simbolinis ar kultūrinis turinys nieko nekeičia nusistovėjusių stereotipų atžvilgiu. Kūno brėžiamos ribos reflektuoja bei atspindi ir visuomenės ribas, kurios iš dalies atsispindi ir Lee (2015) tyrimuose. Tačiau šiame tyrime jos kai kuriais atvejais yra kvestionuojamos, todėl nematerialūs, prasminiai ir metafiziniai dalykai išjudina ne tik tatiuruotą individą, bet ir visuomenę. Be to, skirtingų kultūrų tatiuruotės, kaip tapatybės raiška, tampa svarbi kolektyvinės tapatybės atpažinimui ir palaikymui, kai simboliai

dalyvauja socialinėje sąveikoje kaip nuorodos, atskleidžiančios asmens pasaulėžiūrą ir kuriančios bendrystės ryšius.

Taigi, formuojant ir išreiškiant tapatybę, pasitelkiant skirtingų kultūrų simbolius ir jų įprasminimą tatuiruotėje, į tapatybės formavimą įtraukiami unikalūs būdai, tokie kaip simbolinis kūrybiškumas, daugiasluoksnis simbolinis kodavimas bei refleksinė individualizacija, besiremianti socialinėmis sąveikomis. Tai bene svarbiausi tyrime atskleidžiami tapatybės formavimo būdai, kurie atspindi gyvenimo tiesų paieškas kitų kultūrų simboli-
nėje plotmėje, kurios patvirtintų asmens tapatybę. Kitaip tariant, individo tapatybė, kaip patvirtino šio tyrimo išvados, yra užkoduojama pasitelkiant kitos kultūros simbolinius elementus. Ši formų transformacija veda prie galimai klaidingų prielaidų dėl tam tikros tapatybės tipo menkėjančios svarbos (pavyzdžiui, tautinės tapatybės), nepaisant to, kad ji egzistuoja – tik kitomis formomis. Todėl šiolaikiniame pasaulyje, kurio suvokimą veikia skaitmenizacija ir kiti globalizacijos sociokultūriniai kontekstai, svarbu atkreipti dėmesį į kintančių tapatybės raiškos formų fenomeną tarpdisciplininėje perspektyvoje.

Literatūra

- Bauman, Z. (2001). Identity in the globalising world. *Social Anthropology*, 9(2), 121–129. <https://doi.org/10.1017/S096402820100009X>
- Beck, U., & Beck-Gernsheim, E. (2001). *Individualization. Institutionalized individualism and its social and political consequences*. Sage Publications. <https://filosoficabiblioteka.files.wordpress.com/2020/04/beck-ulrich-beck-gernsheim-elisabeth.-individualization-1.pdf>.
- Bell, S. (1999). Tattooed: A participant observer's exploration of meaning. *Journal of American Culture*, 22(2), 53–58. https://doi.org/10.1111/j.1542-734X.1999.2202_53.x
- Benzies, K. M., & Allen, M. N. (2001). Symbolic interactionism as a theoretical perspective for multiple method research. *Journal of Advanced Nursing*, 33(4), 541–547. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2648.2001.01680.x>
- Berger, P. L. (1963). *Invitation to sociology: A humanistic perspective*. Doubleday. https://www.infoamerica.org/documentos_pdf/berger01.pdf.
- Berry, J. W. (2022). Culture and identity. In D. Bhugra, D. Moussaoui & T. J. Craig (Eds.), *Oxford Textbook of Social Psychiatry* (pp. 93–99). Oxford University Press.
- Beswick, D. (2017). *Identity. Cognitive motivation: from curiosity to identity, purpose and meaning*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781316822920>
- Bhugra, D., Moussaoui, D., & Craig T., J. (2022). *Oxford textbook of social psychiatry* (Culture and identity, pp. 93–99). Oxford: Oxford University Press.
- Blumer, H. (1998). Simbolinio interakcionizmo metodologinės nuostatos. *Sociologija. Mintis ir veiksmas*, 2(2), 147–156. <https://doi.org/10.15388/SocMintVei.1998.2.6765>
- Blumer, H. (1969). *Symbolic interactionism. Perspective and method*. London: University of California Press.
- Brown, N., & Gershon, S. A. (2017). Body politics. *Politics, Groups, and Identities*, 5(1), 1–3. <https://doi.org/10.1080/21565503.2016.1276022>
- Buss, L., & Hodges, K. (2017). Marked: tattoo as an expression of psyche. *Psychological Perspectives*, 60(1), 4–38. <https://doi.org/10.1080/00332925.2017.1282251>
- Christopher, F. S., & Kisler, T. S. (2004). Sexual aggression in romantic relationships. In J. Har-

vey, A. Wenzel & S. Sprecher (Eds.), *The handbook of sexuality in close relationships* (pp. 287–310). Mahwah, NJ: Erlbaum.

Černevičiūtė, J. (2008). Kūnas vartojimo kultūroje: postmodernizmas, vartojimas, kūnas kaip prekė. *Problemos*, 76–86. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

Dedoe, A. (2021). Tattoo meaning reconstruction in tattoo community members. *Berumpun: Journal of Social, Politics, and Humanities*, 4(1), 60–69. <https://doi.org/10.33019/berumpun.v4i1.41>

Dey, I. (1993). *Qualitative data analysis: A User Friendly Guide for Social Science*. Routledge.

Demello, M. (2017). Tattoo traditions of native North America: ancient and contemporary expressions of identity. *Western Folklore*, 76(1), 126–128. <http://www.jstor.org/stable/44790951>

Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2011). *The SAGE Handbook of qualitative research*. Sage Publications. doi:10.1017/9781316822920.013

Donskis, L. (2006). Globalizacija ir tapatybė: asmeninės pastabos apie lietuviškuosius tapatybės diskursus. *Sociologija. Mintis ir veiksmai*, 18, 69–83. <https://doi.org/10.15388/SocMintVei.2006.2.6018>

Douglas, M., & Isherwood, B. C. (1979). *The world of goods: Towards an anthropology of consumption*. London: Taylor & Francis Group.

Flick, U. (2006). *An introduction to qualitative research*. London: Sage Publications.

Follett, J. A. (2009). *The consumption of tattoos and tattooing: the body as permanent text*. [Doctoral dissertation, University of Wolverhampton]. https://www.academia.edu/887764/The_consumption_of_tattoos_and_tattooing_the_body_as_permanent_text.

Foucault, M. (1997). Sex, power and the politics of identity. In P. Rabinow (Ed.), *Essential works of Foucault: Ethics. Subjectivity. Truth* (pp. 163–173). The New Press.

Giddens, A. (2000). *Modernybė ir asmens tapatumas: asmuo ir visuomenė vėlyvosios modernybės amžiuje*. Pradai.

Goffman, E. (2000). *Savęs pateikimas kasdieniame gyvenime*. Vaga.

Gstrein, O. J., & Kochenov, D. (2020). Digital identity and distributed ledger technology: paving the way to a neo-feudal brave new world? *Front. Blockchain*, 3, Article 10. <https://doi.org/10.3389/fbloc.2020.00010>

Gudaitytė, B. (2011). Teorija kaip praktika: fenomenologinė M. Merleau-Ponty juslinio suvokimo samprata ir hermeneutinė H. G. Gadamerio supratimo kaip gyvenimo patyrimo interpretacija. *Logos*, 68, 6–21.

Hammack, P. L. (2015). Theoretical foundations of identity. In K. C. McLean & M. Syed (Eds.), *The Oxford handbook of identity development* (pp. 11–30). Oxford University Press.

Hill, K., & White, J. (2020, lapkričio 21). Designed to deceive: do these people look real to you? *The New York Times*. [žiūrėta 2023 01 11]. Prieiga per internetą: <https://www.nytimes.com/interactive/2020/11/21/science/artificial-intelligence-fake-people-faces.html>.

Huang, J., Kumar, S., & Hu, C. (2021). A literature review of online identity reconstruction. *Front. Psychol*, 12, Article 696552. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.696552>

Jonkus, D. (2008). Intersubjektyvaus kūno fenomenologija: prisilietimo patirtis. *Problemos*, 74, 129–140. <https://doi.org/10.15388/Problemos.2008.0.1991>

Kirtiklis, K. (2018). Mediocentrinis požiūris į socialinę tikrovę: estetizavimas ar mediatizacija? In R. Šukaiytė, K. Kirtiklis (sud.), *Socialinės tikrovės mediacija: kultūra, politika ir visuomenė* (pp. 15–34). Vilniaus universiteto leidykla.

Khan, S. R., & Yeh, C. J. (2020). Exploring place and identity in a modern world: USF scholars respond to There There by Tommy Orange. *Journal of Interdisciplinary Perspectives and Scholarship*, 2.

Lachin, T. (2011). Tattoos. *The Symptom* 12. [žiūrėta 2023 01 21]. Prieiga per internetą: <https://www.lacan.com/symptom12/tattoos.html>.

- Lait, A. (2017). *Telling tales: work, narrative and identity in a market age*. Manchester: Manchester University Press.
- Lasch, C. (1979). *The culture of narcissism*. New York: Warner.
- Lee, M. (2015). The body as dress. In M. M. Lee (Ed.), *Body, dress, and identity in ancient Greece* (pp. 172–197). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781107295261.007>
- Lie, A. (2017). English and identity in multicultural contexts: issues, challenges, and opportunities. *Teflin Journal*, 28(1), 71–92. <http://dx.doi.org/10.15639/teflinjournal.v28i1/71-92>
- McLuhan, M. (2003). *Kaip suprasti medijas. Žmogaus tęsiniai*. Baltos lankos.
- Mead, G. H. (1934). *Mind, self and society*. University of Chicago Press.
- Melucci, A. (1996). Introduction. In A. Melucci, *Challenging codes: collective action in the information age (Cambridge Cultural Social Studies)* (pp. 1–10). Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511520891.002
- Mensah, E., Inyabri, I., & Mensah, E. (2018). The discourse of tattoo consumption among female youth in Nigeria. *Communicatio*, 44(3), 56–73. <https://doi.org/10.1080/02500167.2018.1556222>
- Merleau-Ponty, M. (2014). Suvokimo fenomenologija. *Problemos*, 25, 94–106. 10.15388/Problemos.1980.25.6282.
- Merleau-Ponty, M. (1968). *The visible and the invisible*. Northwestern University Press. https://monoskop.org/images/8/80/Merleau_Ponty_Maurice_The_Visible_and_the_Invisible_1968.pdf.
- Mickūnas, A., & Stewart, D. (1994). *Fenomenologinė filosofija*. Baltos lankos.
- Myers, J. (1992). Nonmainstream body modification: genital piercing, burning and cutting. *Journal of Contemporary Ethnography*, 21(3), 267–306. <https://doi.org/10.1177/089124192021003001>
- Noonan, H. W. (2019). *Personal identity*. Routledge.
- Ojeda, V. D., Magana, C., Hiller-Venegas, S., Romero, L. S., & Ortiz, A. (2022). Motivations for seeking laser tattoo removal and perceived outcomes as reported by justice involved adults. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 67(1), 126–145. <https://doi.org/10.1177/0306624X221102807>
- Ouellette, L., & Gray, J. (2017). *Keywords for Media Studies*. NYU Press. <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=e000xww&AN=1367288&site=ehost-live>.
- Poon, S. (2018). symbolic perception transformation and interpretation: the role and its impact on social narratives and social behaviours. *IAFOR Journal of the Social Sciences*, 3(1), 59–72. <https://doi.org/10.22492/ijss.3.1.04>
- Quist-Adade, C. (2019). *Symbolic interactionism: The basics*. Wilmington: Vernon Press.
- Rapolienė, G. (2008). Kūnas, tapatumas ir senėjimas. *Socialinis darbas*, 7(1), 57–67.
- Ratuva, S., Hassan, H. A., & Compel, R. (2021). Risk, identity and conflict: a critical overview. In S. Ratuva, H. A. Hassan & R. Compel (Eds.), *Risks, identity & conflict. Theoretical perspectives and case studies* (pp. 1–21). Palgrave Macmillan Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-16-1486-6_1
- Rees, M. (2021). *Tattooing in contemporary society: identity and authenticity*. Routledge.
- Repšienė, R. (2018). Šiuolaikinės medijos, „naujoji“ mitologija ir kultūros (de)komunikacija. *Medijų mitai ir mitai kaip medijos (Lietuvos kultūros tyrimai)*, 10, 14–31.
- Sabaliauskas, S. (2017). Kokybinė turinio analizė. In V. Žydzūnaitė, S. Sabaliauskas, *Kokybiniai tyrimai: principai ir metodai* (p. 56–84).
- Saetre, A. S., & Van de Ven, A. H. (2021). Generating theory by abduction. *Academy of Management Review*, 46(4), 684–701. <https://doi.org/10.5465/amr.2019.0233>
- Saldukaitytė, J. (2017). Identity in contemporary society. *Filosofija. Sociologija*, 28(3), 161–164.

Sarungu, L. (2021). An inquiry to globalization and cultural identity: a search for conceptual framework. *Insignia: Journal Of International Relations*, 102–110. <https://doi.org/10.20884/1.ins.2021.0.0.3894>

Silverman, D. (2017). How was it for you? The interview society and the irresistible rise of the (poorly analyzed) interview. *Qualitative Research*, 17(2), 144–158. <https://doi.org/10.1177/1468794116668231>

Švarplys, A. (2008). Europinio tapatumo sunkumai: diskursas, kultūra, politika ir post-nacionalizmas. *Sociologija. Mintis ir veiksmai*, 22, 91–109. <https://doi.org/10.15388/SocMintVei.2008.2.6060>

Thiry-Cherques, H. R. (2010). Baudrillard: work and hyperreality. *RAE-eletrônica*, 9(1), Article 7. <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=2051/205115349010>.

Udechukwu, G. I. (2019). The significance and use of cultural symbols in the contemporary African society: igbo symbols as a paradigm. *Mgbakoigba, Journal of African Studies*, 8(1), 110–116.

University of Oxford. (2020). Culture. In *Oxford Online Dictionary*. Retrieved November 16, 2021, from https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/culture_1.

Willis, P. (1996). *Common culture: Symbolic work at play in the everyday cultures of the young*. Milton Keynes: Open University Press.